

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ		
1. Датум и орган који је именовео комисију: Декан Факултета техничких наука, број: 012-199/13-2022, датум: 26.01.2023.		
2. Састав комисије у складу са <i>Правилима докторских студија Универзитета у Новом Саду</i> :		
1. Др Радивоје Динуловић	редовни професор из поља уметности	Сценска архитектура, техника и дизајн- сценски дизајн
презиме и име	звање	ужа научна област и датум избора
Факултет техничких наука		председник
установа у којој је запослен-а		функција у комисији
2. Др Игор Мараш	ванредни професор	Архитектонско/урбанистичко планирање, пројектовање и теорија
презиме и име	звање	ужа научна област и датум избора
Факултет техничких наука		члан
установа у којој је запослен-а		функција у комисији
3. Др Ана Никезић	редовни професор	Архитектонско пројектовање
презиме и име	звање	ужа научна област и датум избора
Архитектонски факултет, Универзитет у Београду		члан
установа у којој је запослен-а		функција у комисији
4. Др Јелена Атанацковић Јеличић	редовни професор	Архитектонско/урбанистичко планирање, пројектовање и теорија
презиме и име	звање	ужа научна област и датум избора
Факултет техничких наука		ментор
установа у којој је запослен-а		функција у комисији
5. Др Милан Рапаић	редовни професор	Аутоматика и управљање системима
презиме и име	звање	ужа научна област и датум избора
Факултет техничких наука		ментор
установа у којој је запослен-а		функција у комисији
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ		
1. Име, име једног родитеља, презиме: Марија (Жарко) Ђаћић		
2. Датум рођења, општина, држава: 26. јун 1991. године, Пљевља, Црна Гора		

3. Назив факултета, назив претходно завршеног нивоа студија и стечени стручни/академски назив:

Факултет техничких наука, Универзитет у Новом Саду; Мастер академске студије; Мастер инжењер архитектуре

4. Година уписа на докторске студије и назив студијског програма докторских студија:
2017, ДАС Архитектура

III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ: Естетизација у савременом архитектонском дискурсу: дуалитет приређеног и аутентичног

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Докторска дисертација кандидаткиње Марије Ђаћић, под називом „*Естетизација у савременом архитектонском дискурсу: дуалитет приређеног и аутентичног*“, садржи укупно 6 поглавља на 175 страница. Дисертација садржи 133 референце, 4 слике, 18 графикона и 3 прилога. Структура докторске дисертације је следећа:

I Увод

I / 01. Уводне напомене о теми

I / 02. Претходна анализа информација о предмету и проблему истраживања

I / 03. Проблем и предмет истраживања

I / 04. Задаци и циљеви истраживања

I / 05. Полазне хипотезе истраживања

I / 06. Научне методе истраживања

I / 07. Програм истраживања (фазе) и структура докторске дисертације

I / 08. Научна оправданост и очекивани резултати истраживања

II Контекст истраживања

III Естетизација у савременом архитектонском дискурсу

III / 01. Спољашњи притисци

[import] III / 01.01. Град између супермаркета и турбо архитектуре

[import] III / 01.02. Заокрет перцепције: дигитална слика и докони посматрач

[import] III / 01.03. Колективни синдром естетизације

[learn] III / 01.04. Естетизација просторног и друштвеног контекста

III / 02. Унутрашње недоумице

[import] III / 02.01. Како мислити архитектуру?

[import] III / 02.02. Естетичка мисао у архитектури

[import] III / 02.03. Уградња команди рачунарских софтвера

[learn] III / 02.04. Естетизација архитектонског концепта

III / 03. Свакодневна извјесност

[import] III / 03.01. Свакодневница – рутина и масовна потрошња

[import] III / 03.02. Егзистенцијални простор куће

[import] III / 03.03. Етички чин

[learn] III / 03.04. Естетизација свакодневног простора

IV Дуалитет приређеног и аутентичног

IV / 01. Етимолошко одређење појмовног система

IV / 02. Два модалитета архитектонског дуализма

IV / 02.01. Први модалитет: приређени простор

IV / 02.02. Други модалитет: аутентичан простор

IV / 02.03. Однос приређеног и аутентичног модалитета
IV / 03. Анкета 1 и 2 / Дискусије
IV / 03.01. Анкета 1
A.1/ D.1: Архитектонска пракса и простор свакодневног живота
A.1/ D.2: Пандемија Ковид -19 и простор свакодневног живота
A.1/ D.3: Дигитални медији, дизајн и простор свакодневног живота
IV / 03.02. Анкета 2
A.2/ D.4: Естетизација и простор свакодневног живота у савременом контексту
IV / 04. Нумерички експеримент 1
IV / 05. Нумерички експеримент 2
IV / 06. Анкета 3: Приређени и аутентични простори
IV / 07. Резиме постигнутих резултата анкета и нумеричког експеримента
V Закључна разматрања
VI Осврт на примјењени метод са приједлогом будућих истраживања
Литература
Илустрације и прилози
Биографија аутора

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Структуру докторске дисертације чине основне целине: увод, приказ резултата истраживања и закључна разматрања, дефинисана кроз 6 поглавља. Резултати истраживања приказани су кроз двије дефинисане цјелине. Прва целина - поглавље „Естетизација у савременом архитектонском дискурсу” чини сублимацију релевантних теоријских ставова, док друга целина - поглавље „Дуалитет приређеног и аутентичног” приказује резултате спроведеног анкетирања и нумеричког експеримента.

Структуру докторске дисертације чине следећа поглавља: 1. Увод; 2. Контекст истраживања; 3. Естетизација у савременом архитектонском дискурсу; 4. Дуалитет приређеног и аутентичног; 5. Закључна разматрања; и 6. Осврт на примењени метод са предлогом будућих истраживања.

- **Прво поглавље (Увод)** садржи уводна разматрања са прегледом релевантних теоријских истраживања и дефинисаним циљевима, задацима, методологијом рада и радним хипотезама.

- **Друго поглавље (Контекст истраживања)** приказује епистемолошку позицију у којој се истраживање смешта.

- **Треће поглавље (Естетизација у савременом архитектонском дискурсу)** врши преглед, анализу и синтезу теоријских мишљења, која су директно везана за проблем естетизације и њене утицаје на архитектонски дискурс. Поголавље чине три потпоглавља која испитују друштвено-просторни контекст (Спољашњи притисци), концепт (Унутрашње недоумице) и свакодневни простор (Свакодневна извесност). Свако потпоглавље чине поднаслови који се баве компаративним анализама релевантних теоријских мишљења и последњи поднаслов који сумира закључке задатих тематских целина у потпоглављу. Структуром поглавља подражава се формализам програмских, рачунарских језика, те се поједина поглавља декларишу „наредбама“ *import* и *learn*, којима се у истраживање поступно уводе тематске целине, од којих се свака надовезује на закључке претходне.

-**Четврто поглавље (Дуалитет приређеног и аутентичног)** истражује приређени и аутентични модалитета архитектонског дуалитета и њихов однос у контексту естетизације. Након сагледавања специфичности модалитета, у поглављу се приказују резултати анкетирања и нумеричких експеримената и врши резиме свеукупно постигнутих резултата.

-Пето поглавље (Закључна разматрања) приказује синтезу теоријских закључака и истраживачких резултата.

-Шесто поглавље (Осврт на примењени метод са предлогом будућих истраживања), на основу закључака претходног поглавља, приказује потенцијал и могућности даљих истраживања, која ће дати допринос у подстицању етичког односа у архитектонском дискурсу и пројектантској методологији.

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ:

Таксативно навести називе радова, где и када су објављени. Прво навести најмање један рад објављен или прихваћен за објављивање у складу са *Правилима докторских студија Универзитета у Новом Саду* који је повезан са садржајем докторске дисертације. У случају радова прихваћених за објављивање, таксативно навести називе радова, где и када ће бити објављени и приложити потврду уредника часописа о томе.

СУА 1.5.

Марија Таћић: „*Intagible narratives of desolate old prison Jusovača*“, International Symposium R.E.D.S. Legacy; Матера, Италија, 2019; рад са изложбе и апстракт објављени у: Paolo Portoghesi (editor) „*Abitare la Terra – Dwelling on Earth*“ *A magazine of geoarchitecture*, 50/XVIII, p. 38, 2019.; ISSN 1592-8608; ISSN 1592-8608. – двојезични часопис са објављеним радовима са изложбе; са рецензијама и селекционим одбором са члановима из 5 држава. Научни одбор за часопис *Abitare la Terra* : Mario Botta, Augusto Romano Burelli, Francoise Burkhardt, Orazio Carpenzano, Maurice Culot, Richard England, Carmine Gambardella, James Wines, Paolo Zermani.

<https://reds-cloud.wixsite.com/reds/poster-session>

<https://reds-cloud.wixsite.com/reds/poster-session?lightbox=dataItem-k351lopy>

<https://www.gangemieditore.com/periodici/abitare-la-terra/18>

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА:

Разумевање утицаја естетизације у савременом архитектонском дискурсу, захтевало је анализу ширег скупа тематских целина које укључују изворе настанка феномена естетизације, правце ширења, домете и крајње исходе којима су обухваћени сви аспекти друштвених (и индивидуалних) подухвата. У култури информационог друштва, дигитална слика се намеће као ефикасан, али и опасан инструмент естетизације, којим се она служи у сврхе комуницирања, завођења и обмањивања. Препуштање архитектонске дисциплине притисцима естетизованог окружења, доводи до значајних измена на пољу промишљања архитектуре, што исходује једнако значајним променама у просторним реализацијама. Визуелна комуникација, завођење и обмањивање путем естетизованих приређених слика простора, чини архитектонску дисциплину привлачном праксом у дигиталном простору промоције нарцисоидности. Истраживање је показало да су незаобилазни и драстични утицаји слике на наше промишљање и разумевање архитектуре и простора, а учинци у свакодневном простору горућа неугодност.

Архитектонски дуалитет, као архитектонска неминовност, постао је поље нестабилности, у којем се сукобљавају приређене намере и аутентична очекивања. Архитектонски дуалитет уместо комплементарности, испољава антагонизам. Приређени модалитет дефинише доминација приређених слика, којима архитектура презентује опсену донесених одлука. Одлуке се могу назвати и намерама, амбицијама, хтењима, жељама, прохтевима и тд., али се овде изоставља реч концепт, јер је његову функцију заузео маниристички приступ. Аутентичан модалитет односи се на стваран простор чулних перцепција - простор свакодневног живота, у којем се суочавамо са погрешно донесеним одлукама, не-етичним намерама, амбицијама или индивидуалним жељама реализованим у трајним морфологијама места у којима се живот одвија.

Приређена слика као инструмент архитектонског промишљања, пројектовања и презентовања, мења унутрашњу структуру архитектонског процеса, која се препознаје у следећим аспектима:

1. Приређена слика удаљила је архитектуру од имагинације и апстракције. Ручно цртани архитектонски прикази, без претензија ка достизању реализма, задржавали су апстрактност комуникације, као аспект недоречености и недовршености, која посматрачу или будућем кориснику, даје могућност имагинарног конструисања индивидуалног простора живота.
2. Фасцинација фотореализмом у архитектури, којим је и сам архитекта окупиран, све учесталије усмерава, врло рано, процес пројектовања ка рендеровању симулација, које утичу на исходе промишљања простора.
3. Фото(хипер)реализам постаје савремена догма архитектуре, као прецизно и детаљно обећање будућег изгледа објекта, које је врло често немогуће испунити, јер је дато на одабраним и идеализованим фрагментима постављеним у псеудо-контекстима. Тиме се нагомилава све већа разочараност добијеним „производом”, који не наличи слици идеалних простора са њихових реклама и расте незадовољство са просторним проблематикама препуштеним свакодневници.

Погрешна усмерења у процесу промишљања архитектуре са објашњеним исходима, доводе до апстраховања закључака зашто је (приређена) слика површна и погрешна у архитектури:

1. Слика је постала доминантан извор сазнања у архитектури, једнако у едукацији студената, архитеката и корисника. На њој се гради рецентна архитектонска култура, која одваја све актере од реалних знања и очекивања.
2. Приређена слика обмањује посматраче, сакривајући веран приказ простора иза наметнутих псеудо-искустава која се стичу искључиво фокусираним видом.
3. Приређена слика, као масовно прихваћени медијум комуникације у архитектури, настаје моделовањем простора, у којем се стварност замењује вештачким творевинама којима је лако манипулисати.
4. Приређена слика укида време. Фотореализам припада безвременом времену. Време је битна, четврта димензија простора, која омогућава искуству да се реализује у простору – омогућава

његово трајање, остваривање перцепције, развој имагинације, омогућава чулима да постану активна. Приређени прикази (али и архитектонске фотографије) изузимају трагове које време оставља на објектима, изузимају остатке свакодневнице, неуређеност и спонтаност живота.

5. Приређена слика, на крају, занемарује стваран контекст (свеобухватни) и нуди генерисани псеудоконтекст који нема додира са стварношћу.

Да би се избегли негативни утицаји доминације приређених слика у архитектонском дискурсу, односно утицаји естетизације којом је захваћен, смернице се не односе на потпуно одбацивање слике (јер је то у тренутној ескалацији немогуће), већ следећим изведеним закључцима којима би приређена слика била не примарно, већ помоћно и споредно средство у архитектонској продукцији:

- Архитектонска дисциплина би требало да се, на одређено време, одаљи од доминантних социоекономско-политичких струја и окрене свакодневним животним темама, како би успоставила своје аутономне и виталне импулсе, који би потом покренули прогресиван талас друштвено-просторних промјена.
- Потребан је повратак на одређени ниво апстракције цртежа (или модела), којим би се померило тежиште са тренутне позиције у коначно датој фото(хипер)реалности на позицију отворених могућности имагинације, која ће одвести ка потпуном чулном доживљавању.
- Избегавање фотореалности и повратак имагинације пружају могућност за пројектовање недовршености која ће дозволити корисницима простора да испуне своје индивидуалне идеализације простора.
- Површно схваћена естетика би се овим следом поставила на позицију својих изворних значења – естетска контемплација као чулна перцепција простора, искуство и доживљај, односно естетска мисао би била нераздвојна од концептуалног промишљања архитектуре.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА:

Тумачење добијених резултата је јасно и систематично. Резултати су приказани исцрпно и прегледно, уз аргументовано образложена тумачења. Формирани закључци у раду су поткрепљени одговарајућим теоријским анализама и резултатима, добијеним из сопствених експерименталних истраживања, као и чињеницама заснованим на дугогодишњем искуству у области истраживања.

Комисија позитивно оцењује начин приказа и тумачења резултата истраживања. Докторска дисертација је проверена у софтверу iThenticate и не представља плагијат.

IX КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Експлицитно навести да ли дисертација јесте или није написана у складу са наведеним образложењем, као и да ли она садржи или не садржи све битне елементе. Дати јасне, прецизне и концизне одговоре на 3. и 4. питање:

1. Да ли је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме? **ДА**

2. Да ли дисертација садржи све битне елементе? **ДА**

3. По чему је дисертација оригиналан допринос науци?

Архитектонска стварност, која се суочава са незаустављивим растом просторне проблематике, „добар простор” своди на добар производни дизајн на глобалном тржишту естетских сензација. У вртлогу естетизације, која посредством дигиталних когнитивних стимулација захвата и архитектонски простор, додатно забрињава што се у пројектантској методологији недовољно третира свакодневни живот корисника у простору.

С обзиром на нужност сагледавања архитектонског простора и људског живота у спрези, проблемско питање се позиционира између естетских имагинација концептуалног и етичких захтева свакодневног простора. Иницијална претпоставка је да архитектонски простор детерминише дуализам - двојство различитих стања простора, који имају различите утицаје на перцепцију посматрача, односно на свакодневни живот корисника. Тај дуализам приређеног (рендерованог) и аутентичног (свакодневног) простора испољава све учесталије конфликтан однос, што доводи у питање позицију њиховог заједничког чиниоца - концепта простора.

Главна хипотеза рада испитује да ли масовна продукција естетизованих слика хетеротопијског живота, заробљена у домену окуларних сензација, узрокује занемаривање суштинских просторно-егзистенцијалних интереса човјека и нарушава ауторитативност архитектонског концепта, преводећи га у манир.

Синтеза закључака културолошког, концептуалног, естетског и феноменолошког перципирања простора, која укључује релевантна теоријска мишљења, ставове анкетираних фокусних група (пројектаната, корисника и посматрача простора) и резултате нумеричког експеримента, спроведеног путем дубоког машинског учења (коришћењем неуронске мреже), даје научни допринос у разматрању архитектонског простора изван саме визуелне појавности.

4. Који су недостаци дисертације и какав је њихов утицај на резултат истраживања?

У дисертацији нису уочени значајни недостаци који би утицали на резултат истраживања.

X ПРЕДЛОГ:
На основу наведеног, комисија предлаже:
а) да се докторска дисертација прихвати, а кандидату одобри одбрана;
б) да се докторска дисертација врати кандидату на дораду (да се допуни односно измени);
в) да се докторска дисертација одбије.

Место и датум:
Нови Сад, 2. март 2023.

1. Др Радивоје Динуловић,
редовни професор из поља уметности
_____, председник

2. Др Игор Мараш,
ванредни професор
_____, члан

3. Др Ана Никезић,
редовни професор
_____, члан

4. Др Јелена Атанацковић Јеличић,
редовни професор
_____, ментор

5. Др Милан Рапаић,
редовни професор
_____, ментор

НАПОМЕНА: Члан комисије који не жели да потпише извештај јер се не слаже са мишљењем већине чланова комисије, дужан је да унесе у извештај образложење односно разлоге због којих не жели да потпише извештај и да исти потпише.